

Издази сваке недеље
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредишт-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.“

ГЛАС НАРОДА

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ВНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

СЕОБА МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Јавили смо у једној белешци у прошлome броју да је министар просвете наредио, да се Матица сели у Пешту. Ту наредбу добило је друштво матичино у руке. Ту се наводе узроци зашто хоће министар да се Матица натраг сели, али то није вредно ни спомињати. Главно је да министар каже: ја тако хоћу, а оно друго је нузгред.

Боже мој, шта смо ти ми згрешили на овоме свету, да нам се не да мира као вечитом Јуди.

Што год почнемо није добро. Ако се тужиш није добро, ако се нетужиш није добро; или ћутао или говорио, или ишао по беломе свету, па се размахивао, да ти се свако с пута уклонити мора, или се сакрио у твој запећак и тамо јео горки комад проје — није добро, све си фалио — фалиш и кад спаваш, а камо ли кад си будан, јер то их тек највећма боли што си будан, заспи, али тако заспи, да се никад не пробудиш, тај би им сан био по вољи.

Је ли то? Шта ли се иште од нас?! Кад је оно неколико Срба новосадских ишло министру Венкхајму, да му се потуже, он им рече; ако вам није право а ви се селите.

Сад се не тужи мо на Матицу а министар нареди да се сели. Нама је право да Матица у Новоме Саду остане, а министар вели: мора се селити у Пешту.

Ако нама није право, да се селимо. Ако њима није право да се селимо. Узео овако или на-ко, почео с ког му драго краја: само сели се.

Па шта је то? — Али невреди питати. Ако дог да, што но Ајдук Вељко поручује Борђу, питаћемо с...

А сада да речемо коју о постанку Матице српске, да са те невоље бар ту асну добијемо, што ћемо дознати штоможда многи нисмо знали.

О томе је писао један честит Србин у пештанским једним новинама, да обавести оне, који не читају српске новине, да Матица

није таки баук, као што господину министру пред очи излази. По томе ћемо и ми саопштити, што је главније:

Године, што долази, биће томе по века како је године 1826. млад српски јуриста и литерат Милош Светић ту добру мисао замислио, да зарад олакшања у издавању српских књига оснује се у Пешти једно друштво. Он је тада учио се на пештанском свеучилишту и створио је ту задругу, која се зове „Српска Матица“. Цел је управи тога друштва била само, да од српских списатеља прекупљује књиге, да их о своме трошку издаје и јефтино продаје, сиромашним ђацима поклања, да важније српске књиге прештампава награде расписује и један лист издаје.

Да би означеној цели одговорила, издала је Матица годишње Летпис у четир свеске и овда онда по коју српску књигу. Године 1835. породи се жалосно трвење у друштву, уз то дођоше свакојаке лажљиве издаје, којима би посљедица то, да је године 1835. власт друштво забранила.

Годину дана по томе испадне за руком српском научењаку Павловићу, да опере „Матицу“ од обеде, да је опасна по државу, те је године 1836. изашла наредба, којом се одобрава даљи опетанак „Матице“ тако да је под новим председником славним угарским родољубом Савом Текелијом г. 1837. Матица на ново рад својодпочети могла. Под Текелијином управом расло је имање матичино, српски научењаци бише започасне чланове бирани а сви чланови који су уплатили 40 форинти имађаху једнака права.

Године 1842 умре Текелија. По његовом тестаменту од године 1840 постане штипендијска заклада која је под управом матичином његовим универзалним (општим) наслеђником.

Да се одржи и намножи заклада текелина на томе је Матица од 1848. година са свом снагом радила. Текелијана заклада при крају 1873. године износила је у приватним државним

облигацијама и реалитетима на 172.433 ф. 35 н. а при крају 1873 . 218. 051 ф. 95 $\frac{1}{3}$ н.

Пошто је тако друштво само о заводу текелијном старало се, књижевну радњу скоро је сасвим пренебегло. Год. 1845. оснује Ј. пл. Нако са 5000 фр, у сребру закладу за подпомагање српске књижевности и преда је Матици у управу. Али Матица се више бринула за умножење те закладе, него за потпомагање књижевности. Та заклада, из које се награђују књижевни радови, износила је године 1862. 13. 276 ф. 6 н, а године 1873 19. 897 ф—66 $\frac{1}{3}$ н

Године 1848—1859 застало је друштво с радњом. Кад се бура утишала већина чланова матичиних одселила се из Пеште. У друштву беше једва 10 чланова, који су могли с тешком муком администрацију водити. Уз матичан текелин, и накин фонд, којим је друштво управ-

љао, дошао је године 1854. и Јовановићев стипендијски фонд под управу друштвену. У томе фонду беше тада 22, 726 ф. а године 1873 38.343 ф. 98 $\frac{1}{2}$ н.

Што је већма расло поверење у ваљаност управе са закладама Матици повереним, тим је мање могло друштво пазити на књижевне цели.

Књижевна радња матичина била је у свему тако слаба, да је за подсеј било. Увиђавни чланова матичини, дошли су већ године 1851 на ту мисао, да Матица ако хоће да постоји мора се преместити из Пеште доле међу Србе јер су овдашњи чланови друштвени већ на изумирању. *Баш пешт—будимски чланови друштва беху они, који су г. 1851. по свом рођењу побужени, донели једногласни закључак, да је за Матицу најпачељихије, да се у Нови Сад пресели.* (Српине се.)

ЦРТИЦЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ.

од

Светозара Савковића.

Као што су ева небесна телеса: сунце, месец и звезде округле као јабука или таче, тако је и земља наша, на којој живимо, округла. Ко погледа површину наше земље, могао би помислити, да је она свугде така, да се она свугде састоји из саме земље и камена. Али ко зна, да има брда, која бацају ватру и истопљену материју, тај мора помислити, да наша земља није у унутрашњости својој така, као што е поља изгледа. И заиста она и није така. Она је унутра пуна ватре и истопљене материје. А откуда то? Отуда што се она некада састајала из саме истопљене, усијане материје, што је она била истопљена, усијана кугла. Око ове кугле била је свуда у наоколо водена пара. Земљина кугла се мало помало сушила. По њој се хватала кора. По што се земља вртила око себе, то је материја, која у њој беше, мицала се, у висину је ишла уздижући кору земљину. Где год се кора земљина уздигла, направила су се брда, планине. Поред брда и на даље остале су пукотине. У ове се спуштала вода, која је постајала из надземне паре.

Хиљадама година требало је, док се наша земља стврдила, док је постала овака каква је сада. Хиљадама је година прошло, док су на земљи поникли живи створови, и док су сви толико животне снаге добили, да могу постојати.

Међу свима створовима земаљским најплеменитији и најсавршенији је — човек.

Као што су остали створови земаљски различни, тако је и човек. На земљи има разних

људи, разних сојева људских. Разлика се састоји у боји коже. Сојева или раса људских имаде више, али се обично узимају пет. 1.) кавкаски или бели сој; 2.) монголски или жути сој; 3.) Африкански или црни сој; 4.) Американски или бакарни сој и 5.) Малајски или мрки сој.

Од свију ових сојева до сада се кавкаски или бели сој као најразумнији, најдаровитији показао. Што је дух људски досада створио, што је човеку печат најсавршенијег створа на чело ударило, све се то има приписати кавкаском или белом соју. Државне и друштвене установе, наука, уметност, земљерадња, обртност и трговина, све ово има развитак свој захвалити овоме соју.

На земљи нашој има најразноличнијих народа. Једни су још на најнижем ступњу развитака. Други су врхунац просвете и савршенства достигли. Једни су још тако дивљи и неразвијени, да ждеру људе. Други су изобразењем срца и ума свога тако високи ступањ достигли, да им се мало и велико дивити мора.

Ови изобразени народи нису увек оваки били. И они су некад били неизобразени, дивљи. И они су некад на тако ниском ступњу стајали, да су више личили животињи него ли човеку. Има учених људи, који, шта више, доказују, да су људи били некада животиње, или бар да су постали од животиња, од једне мајмунске врсте. Безбројне хиљаде година морале су протећи, докле се човек изпрвобитног, дивљачког стања до садање образованости своје

успео. Сваки народ развијао се, **изображавао** се мало по мало, поступно. Државне, црквене и друштвене установе, наука и уметност, земљерадња, обртност и трговина, једном речи све врсте радње људске прошле су у развиту своје различите путеве, различите ступње.

Поле радознао човек пожелиће, да дозна, какво је људство, какви су поједини народи били у пређашње доба, у старија времена. Садање стање људства не може се ни разумети, ако се пређашње не зна. Ко хоће појединог човека да скроз упозна, тај мора знати не само његову садањост, него и његову прошлост. Он мора знати цео живот његов, од колевке до гроба, па онда ће га тек са свим упознати, онда ће моћи о њему пресуду изрећи. Што важи за појединог човека, то важи и за цело људство. Многи догађај, многа установа, много дело људско има почетак свој у далекој прошлости, и тек кад се ова сазна, моћиће се догађај или установа та боље разумети, тек кад се прошлост са свим упозна, моћиће се садањост растумачити и појмити.

А како се зове наука, која нас учи, шта је било пре нас, шта се у прошлости догађало, која дела људска од почетка до данашњег дана прати? Та се наука зове — историја.

Историјом обично зову причање о владоцима, о ратним и политичким догађајима. Новији писци историје обзиру се и на остало делање људско. Они особито пажњу своју поклањају просвети, култури људској, јер је ова радња

најдостојнија човека, она га прави најсавршенијим створом природним,

Ми смо у овоме листу наумили пажњу своју поклањати историји, једној од најкориснијих наука, у којој човек себе, све врлине и мане своје, као у огледалу видети може. Целу историју, све историјске догађаје овде ређати, нити би умесно нити би можно било. Стога ћемо ми само овај или онај историјски догађај, овај или онај народ најглавнијим цртицама обележавати, не би ли тиме свету дужност своју према своме народу извршили, не би ли својом слабом снагом припомогли, да се што боље испуни задатак овога листа: популарисање, тумачење и ширење науке и знаности.

Ако у овој намери својој не успемо онако, како би желели, нека нам се не замери, јер писање у овом листу и нама ће као вежбање, као школа послужити, у којој ћемо се, може бити, за савршенију радњу приправити.

Пресудиоци наши нека имају на уму, да ми ове цртице пишемо за онај свет наш, који је жељан науке, па, кад нема боље хране, он се задовољава онаком, која му душу одржава. „Глас народа“ и онако није намењен научењацима, него оном делу нашега народа, који није имао прилике учити се. „Глас народа“ је, по нашем мњењу, међу листовима оно, што је народна школа међу учевним заводима. Он дакле има читаоцима ону науку пружати, која му је преко потребна.

У ОПШТИНСКОЈ КУЋИ.

Разговор кнеза с општинари о томе, шта је то општина.

У недељу по новој години искупе се општинари по заповести кнежевој.

Сви су на окупу осим Грк-Лазе, који држи и дућан и касапницу и биргуз и фабрику, јер фабрикује шпиритусну ракију у кориту на сред авлије, те краве наиђу па се налочу и поцркају и сад мора сам да их дере, као што сваки дан дере луде, којима неможеш доказати да је ракија од шпиритуса отров, и који се неби опаметили да све краве у селу од ње поцркају а не само Грк-Лазине, као што им се не може доказати да приклано месо није здраво па макар и од пијаних крвава било.

Нотарош узме протокол, да их попише, а кнез му недопусти него рече:

Немојте писати господине, јер ово није законита седница, јер — то упамтите сви добро: само је онда законита седница, ако се најмање двадесет и четир сата пре него што ће се скупштина

позову општинари у скупштину, и *означи се писмено о чему ће се договарати*, а ја сам тек јутрос дао звати општинаре и нисам им послао цедуљу, да им кажем нашто их зовем те су могли и недоћи, да ме не пазе толико, на чему им лепо хвала.

Бележник остави перо а кнез настави:
На ново лето обећао сам вам, да ћу вам говорити о томе: шта је то општинар и ево да вам се одужим.

Општинар или поглавар, већник представник итд. како се где зове, то је човек, који заступа једно село или једну варош. Кадгод у стара времена, кад се хтео један посао да ради што се читавог једног места тицало, скупљало се и мало и велико и мушко и женско, женско ако баш не да говори а оно да слуша, и то се звао сабор, скупштина. Како је ту било много људи па много и ђуди и свако је само себи одговарао, ту се често ни

до чега није могло доћи, а све и ако се дошло до чега ту је читаво место продангубило толико, да не вреди ни оно, што се доконало да се уради. Да би дакле договор лакши и дангуба мања била, ишле су доцније само старешине кућевне на сабор, на скупштину, али кад су се населиле велике вароши и велика села, онда је било у тима местима толико старешина колико у другим ни душа није било. Узмимо н. пр. саму Кикинду, кад би све њене старешине били општинари то би било више општинара него што у Надаљу или Чортановци или у Плашком душа има. Кад би дакле све старешине кикиндске дошле на скупштину онда не би могли рећи то је са-стала се општина, него то је ваљар. За то је наређено да у место сто или мање или више старешина иде један и то што тај рекне, то неважи само за ту стотину него за сво село за то се ђутуре бирају поглавири — општинари и то не овај за овај а онај за онај со-как. У великим местима и варошима има де је место раздељено на крајеве да је лакше би-рати, и сваки крај бира по неколико општи-нара, али не за себе него за читаво место. Он у скупштини не сме рећи: ја хоћу да је у ономе крају места, где сам ја добро, а у осталим како било, него он мора ићи за тим да је свуда добро, и ако ће њима више бити боље, његовима ма и нешто фалило; он мора за тим бити да испадне онако како је боље по њих више, јер свима не може све право бити, јер у исто време иште ратар кишу, а праља, која је прострла кошуље, сушу. Онда како било кошуљама нека пада киша, са рала имамо и кошуљу. Кад би дакле та жена и тај

ратар били општинари, па од људи зависило да пада киша када они закључе онда би ја-мачно требала жена да попусти и да се прими предлог рататарев, али ако неће онда није ваљан општинар него себична жена.

Дакле општинар је човек кога изабери људи да води бригу за место једно. Општи-нар је старешина једнога места као она ста-решина у једној кући, само што општинар сваки за себе није такав старешина него сви општинари заједно, или њих више, али само у скупштини, иначе по селу они су као и други људи, ако што приметите, они имају то јавити кнезу и овај ће ако је нужно наре-дити, што пре шта да се ради, иначе ће са-звати скупштину да она нареди; један општи-нар, ако му ту власт нису дали сви други у скупштини, нема права наређивати ништа те с тога је погрешно Самоило Црвенков што је заповедио свињару, да тера свиње на дру-гу страну села а општина је наредила, да сто-ји тамо де јесте.

— А шта ће тамо, де нема ништа, неће ваљда земљу и торину пасти, упашће у реч Самојило.

— То је све истина, прихвати кнез, али ако ћемо нас стотина заповедати, кога ће по-слушати.

— Па какав сам ја општинар онда, кад ме ни свињар не мора слушати, какво ја право онда имам, кад не смем ни свињару рећи: дед помакни се.

— Имаш ти лепа права, али богме и дуж-ности, но о томе ћу други пут, за сад нека је доста ето се смркава, заврши кнез.

ИЗ ПРИВРЕДЕ.

ШТА НАМ ВАЉА РАДИТИ.

(ПРАВО ПРЕШТАМПАЊА УЗДРЖАНО.)

Почем у јануару у нас све у природи спава, и окром задоцнели сејача, жита те-шко је инога рада наћи, то ћу некоју про-говорити у опште о нашем газдинству.

Да се упитамо како стојимо? Никако!

Јер у нас нити је тропољско газдинство, ни меничко а још најмање попашко, каква др-жава тако газдинство — какав општинар, та-кав и појединац.

У држави се мењају министарства па и системе, оћемо ли тако и у газдинству?

Морамо да непроћемо као министарства.

Но у нас је особито зло? најглавнији за-чини газдинства са свим мањкају; у нас није производни завода са јестиним новцем, у нас није по-стојало, него никакве пољске поли-

ције, и што најглавније, у нас није преда-вања ни митинга о поболшању нашег газдин-ског стања, већ о високој политици и чвр-стим карактерима.

А наш баћа Мија, Штева, Гаја, док се је ополитичио, очеличио — а он у газдин-ству и изнемогао.

У крај политике и челичности, ваља се нама и газдинства држати, а држећ се газ-динства ваља нам се и тврди газдински на-чела држати, да се неморамо од комшије Фетера и овоме и ономе учити, и да немора српски кнез од швапског ешкута дрљаче ни ваљка мољакати.

Пре у кућу, него у цркву, пак ће и кућа

Наше газдинство, на двоје се делити мора. Ди је више земље и капитала, ваља нам се тројепољства (њива на три стране) држати, дије мање и једног и другог, ту меничког газдинства. Ко има капитала, имаће и марве, за обоје требаће му и угари; које спао на хлеб насушни, треба му и пара, даклем ваља му и гредити за парама, а пара је зрно.

Који баћа више ланаца има него недеља у години може тропољско газдинство водити, а који има колико у месецу дана нека меничко води.

Што је тропољски, а што ли менички, доцније ћу рећи.

Но познавајућ и баћа Мију, Штеву и Гају препоручио би му свакојако игропољско, јер што је најглавније нетреба толико ни знања ни труда, ни опрезности.

Можда доцније — да и наша кока излеже јаје. И први последњи, и последњи први буду.

Већим газдама ваља се тројепољства држати, мањим пако меничкога. Оба ова имају и користи и греха, оба начина су за нас — само које за које то ћемо у другоме броју рећи?

(Наставиће се.)

Емил Чакра.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Ценик с бечкога тржишта.

(Говеда.) Цена се дигла концем прошле године. Било је дотерапо из Угарске, Србије и Немачке доста марве. Пајвиша цена била је по центи 32—33½ фор.

(Крмад.) Најскупља по 36 фор. по центи.

(Овце) Заклаше фунта по 16—22 кр. живе 24 кр.

(Телад.) Најлепша 36 п. по фунт. (Дакле јестинија него ли у Загребу.)

(Жита.) Трговина све лошија; нема кунаца. Што се је продавало, била је пшеница ваган од 85—89 фунт. 4 фор. 45. 5 фор. 75. Ража дошло је са страних тржишта те јој пала цена; ваган 80—82 фунте по 4—4.30; јечам има добру цену; кукуруз 3.12—3.15; зоби цента 4.60—5.85.

(Копонљина) слабо се тражи; лана има 16. 18 50 чиншепога (суканого) по 80—100 фор. цента.

(Сену.) попречна цена 2 фор.

Преглед цена на знаменитијим тржиштима.

	Пшеч.	Раж.	Јечам.	Зоб.	Кук.
Загреб — — — — —	4.	3.20	2.80	2.	3.
Вараждин — — — — —	5.	3.50	—	2.15	2.05
Осек — — — — —	—	—	—	—	—
Сисак — — — — —	—	—	—	—	—
Копривница — — — — —	5.	3.40	3.	2.	3.
Карлобаг — — — — —	5.83	—	3.65	2.25	4.
Госпић — — — — —	5.45	4.50	3.15	1.80	4.
Брод — — — — —	4.50	—	—	1.50	2.
Винковци — — — — —	3.80	—	—	1.70	2.
Пешта — — — — —	5.05	3.72	3.08	2.20	3.
Теминшвар — — — — —	4.15	—	2.50	2.20	2.60
Вршац — — — — —	3.88	—	2.48	—	—
Нови Сад — — — — —	4—5	—	2.80	3.70	2.70

НИЈЕ ЗГОРЕГ И ОВО ЗНАТИ.

Многи не могу да се разаберу у томе, шта је то власник, шта ли уредник, шта ли издавалац једнога листа. Многи су нас то усмено и питали: Стоји, веле, на једном листу, власник овај, уредник онај, а издавалац онај. Њих тројица, а један лист. Ко је ту старија. Ко је прави газда?

Ето у Застави пише доле да је др. Милетић власник, Стеван Поповић уредник а „здруга за српску народну штамарију“ издавалац, а у Гласу народа пише, да је власник „здруга за српску народну штамарију“ уредник Панта Поповић, а издаваоца и нема.

Многи опет пошљу новце за претплату редакцији, а редактор, коме је додијало шегрче из штамарије, дотрчкавајући сваки час: молим господине рукопис, радује се да ће бити у писму какав допис, кад тамо новци — други би волели једну форинту него све дописе на свету, али редактор волије каткад један допис, него сто форината, нарочито кад је и он, ко човек, мамуран — продере

се: до ђавола и баца писмо, а поплашено шегрче, мисли да њега тера, те му тио скоро кроз плач одговора: Молим, мене је послао господин фактор.

Многи одет пошљу, наопако, оглас на редакцију па још без новца, е ту мора редактор ускупити. Ама наштампају им најдебљи слови, да се огласи шиљу на администрацију, и да ћу их ја подерати, да им се ни трага незна и бист тако. Пошиљач чека на оглас, па се љути што не излази а редактор се љути што је њему дошао, те један другог криве, а имају обојица право. Ваља са разумети браћо, па неводите бриге.

Ако редактор зна шта је Пера или Паја што оглас шиље незнају они, шта је редакција а шта администрација.

Ако се потужаш уреднику да ниси на време добио лист, он одговара: ето ти експедитора.

Ако му замериш, што је лист замрљан, да се читати неможе чућеш: питај машини-

сту, или де овог нема, питај кога знаш. Изађе нешто у новина, на што свет грају дигне и потегне на уредника, а он се пере: то је урадио наш сарадин кад ми нисмо били код куће, или ако смо онда и били сад нисмо.

Та има ту око једни новина сто раскрајака. Власник, издавалац, уредник, сауредник сарадин, дописник, администратор, експедитор, фактор, машинист, шегрт калфа и да се нисмо заузели да кажемо све шта има и шта је шта, рекли би: и бог те пита шта још нема и шта још има, шта је ко и шта је шта, а овако ћемо редом.

Власник листа, то је прави газда. Да узмемо пример на земљи, власник је онај, што је у грунбуху.

Питали су нас.

Зашто је овоме листу власник овај, ономе онај. Зар то не може бити свако власник једнога листа и како се постаје власник?

Ево како: Који први рекне: ја хоћу да излази тај и тај лист, тај је власник. Кад лист изађе ти присвојиш себи једну реч, коју несме нико други узети, да њома крети свој

лист. Нико несме издати други лист па га звати на пример Јавор. Него може додати још једну реч да буде налик али опет друго што н. пр. „зелен јавор“.

Тако н. пр. Суботић кад је покренуо нов лист није могао дати му име: Српски народ, него је узео једну реч мање и назвао га је „Народ“.

Дакле свако, које кадар новине издавати може бити власник и да не издаје лист: нека га само огласи.

Но ја неморам сам радити своју земљу, ја је дам под аренду. Земља је моја, али ти радиш на њој, новине су моје, али ти их издајеш ти плаћаш и примаш; мени платиш колико уговоримо а твоја је и штета и хасна. Издавалац дакле то је што и арендатор.

Арендатор ако је велик господин или добар газда не оре и не сеје сам њиву него нађе друге, на пример спахија има свога директора, управитеља, тако и издавалац не пише сам новине него узме другог а то је уредник.

(Свршиће се.)

Ш О Д Л И С Т А К.

БАБА НАСТИН КВАРТИР.

приповетка.

VII.

Дан по затвору Шоберовом био је школски дан. Сви бесмо у школи. Између 10 и 11 часова је као обично између часова одмор. Пет до десет минута имамо право по авлији вијати се. Професори се тада искупе код директора у библиотеку, (де су књиге.) Десет минута је прошло. Ми смо сви у школи, чекамо на професора. Прође и четврт часа професора нема. Скоро полак једанајст а њега никако. Морало се нешто важно догодити. Уједаред дође послужитељ и изазва Шајкаша и солгабировљева сина. Ми остали претрнусмо. Сваки је држао. Сад ће и мене звати, сад ће и мене, сви бесмо по закону школском кривци. Истигло се много што шта. До чекали смо Ново-сађане, нисмо ишли у школу, тукли се с полицијом, певали бунцијске песме, што је најгоре пркосили смо директору.

Скоро је једанајст а Шајкаша и солгабировљева сина нема. Ми извирујемо на врати, али несмемо даље.

Фамулус прође поред нас, он обично прислушкује на врати, де професори држе суд.

Ми га питамо шта је, а он маше главом, чудећи се па додаје: ала се држи солгабировљев син!

Са Шајкашом је ишло врло лако. Он је повредио јавни мир, ударио је на поверенике сигурности, а то је страшно, полиција је спремила већ пријаву суду, но дошла је најпре да види шта директор мисли. Стари полицај одржаће за љубав директорова бермета, који овај из двора патриjarхова добија и ђушку а не грдњу. Директору је отац шајкашева сина о свакоме божићу или ускреу жив колач доносио. Колачи су били слатки, није господин директор рад да будне шајкашевом сину горак. Он је одговорио полицији, да не товари детету криминал на врата.

— Ког ћемо му врага и ја сам јео од његова печења, беше одговор полицајев, али ти га мораш најстрожије казнити и то што пре, он је јавно напао ме, па може ко на мене ударити, ако му ништа не буде; да се сачува од криминала, мораш га уклонити из вароши и то не без каштиге најјаче. Шајкашева корист искала је дакле да му суди професорски суд, па ма и најтеже само да не досне до другога суда.

Фамулус прође и опет поред нас, ми га питамо: шта је са Шајкашем, а он маше главом жалећи: О сирома!

— А шта је са солгабировљевим сином?

— Тај чита директору а не он њему. Нисам сам запамтио, брзо говори и то оштро, све сече речи, али колико знам, казаћу вам.

— Директор му вели: Ви сте погазили заповест свога старешине и преварили сте га, завели сте пандуре, да не изађу пред ђаке, и тиме подпомогли устанак, буну ђачку, ви сте бунџија, варалица, зликовац. Браните се! Ја сам одмах видио, да неће добро бити, дода фамулус, директор говори солгабировљевом сину ви, а то је зло, кад он ђаку част даје.

Фамулус је научио од ђака покњишки диванити, па и он каже част место чест, али се обично насмеје, кад то уради, што је и сада учинио, но нама не беше до смеја.

— Шта је даље, говори брже?

На то ће солгабировљев син: Ви мене називате бунџијом, усташем. Јесам, али устао сам на неваљалство. Ја волијем за правду и поштење на вешала доћи, него да ми ви за шпионство ордене вешате, глава моја подигла би вешала, као што је христова од срамна крста начинила светињу, којој се данас сви клањамо, а орден ваш окаљао би ме. Хвала Богу, те сам вас једаред престао слушати, те сам вам заповест погазио. Заповести ваше газиле су честито име моје и још мало видело би се на мени само бласто и ништа више. За што сте искали да тумарам по ноћи, да се шуњам, да вребам, како ћу наћи свога друга, да га у зло увалим, зашто да сам крио што сам радио, за што је мој рад по мраку, по ноћи, кад сунце има толико светлости, да и ја о њој могу свој посао свр-

пити. Не — ви мени хоћете да судите, а ја бих имао вас да на одговор позовем. Зашто да су моја рођена браћа од мене се уклањала као од прокаженог, зашто сам ја богаљ, а здрав читав сам. Висте мој судија, а ја сам ваш тужилац. Ево пред овом честитом господом професорима, тужим ја господина директора, који је украо све моје благо, моје лепо поштено име. Судите најпре њему, па онда мени.

Мањина професора, свуда је мање добра, осудила је директора, али у себи, а већина солгабировљева сина на писмено.

Куца једанајет часова а фамулус трчи од школе до школе: ајте сви у први разред.

Свршено је рекосмо ми, сентенција ће се очитати. Навек је тако што и бивало кад у време школскога часа зову нас у први разред.

Искуписмо се сви у први разред!

Ево и директора с професори, који су гласали за осуду, осталима жао беше те и не уђоше у нутра.

Директор се попне на катедру, уздигне наочаре на чело те испод њих онако преко носа очита сентенцију, коју већ на памет зна. Сентенција је гласила, да се Шјакш и солгабировљев син за навек истерују из гимназије карловачке. Ђаци из баба Настина квартира загрмеше сви из једног гласа: није право, а други прихватиле није.

— Шта је то сад, виче директор, а ђаци вичу: није право, направи се гунгула, ђаци изађоше у дреки и лупинапоље, а професори остадоше сами чудећи се: шта је то и претећи, а вартс керле! (Продужиће се)

Д И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Кнез црногорски ниште од Турске, да све кривце поубија, и о томе да му писмено пошаље, даље, да допусти да Црногорци у Подгорици имају за себе трг, пијацу, и да буде тамо црногорски трговачки суд, да се по жељи црногорској измире распре о граници и пашвацама.

— Повереник један кнеза Милана путује по дворови европски чисто ради самога кнеза. Мисли се да му тражи девојку.

— На сабору у Загребу решено је да Рума, Ђаково и Вуковар сами за себе бирају посланика. Ко плаћа 50 форината пореза тај је бирач. Одређено је да се сви дугови позоришта хрватског у Загребу из земаљске благајне исплате.

— Дон Карлос је издао прокламацију на народ у којој доказује да је дон Алфонсо његово место отео. Шпанољци неће дакле престати клати се између себе.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Нема с ове стране таних другова) У Крагујевцу умро је 9. децембра ове године Пера Ђорђевић, новинар, и оставио је другу своје Световару Марковићу, који ће од пове године да пише новине што ће се звати, Ослобођење, 1200 дуката. По-

војник је спадао у друштво, које учи: ко неради нема право јести.

(Снидање одбора.) Општински одбор вуковарски скинут је недавно. Одбор се тужило вишој власти на неправду. На сабору је питао посланик Олић баба зашто је то учињено. Баба још није ништа одговорио.

(Нових новача) наручила је Србија да јој се у Бечу за два милиона форината скује.

(Шта бива при избору натароша.) У Стапару убијен је бирташ код „дрвене флаше“ у очи божића нашег, а тај су дац биртали натароша у селу. Бирташи се највише плећу у изборе кнеза, натароша, поглавара и т. д. ваљда знаду зашто, добијају али богме често и плаћају — главом.

(Словачка Гимназија одселила се) Министар просвете изредио је да се затвори последња словачка Гимназија у Туроц Св. Мартину. Словачки родољуб и посланик на угарском сабору Паулини, молио је да је министар остави до јесени, јер куда ће сада сиротиња по овој зими. Одкуддеци Туроц Ст. Мартинској новача и за пут у друго место, кад једва и у своје живе, али бадава, ту не помаже молитва.

(Снидање кнеза.) У Пригу скинут је за време кнезатамошња Одбор је општински тужило се на то жупанији.

(Ја ли овуда пут у Чуруг у госте) питао путник једног чобана на друму.

— Брате, јесте у Чуруг, али не знам је ли у госте.

— Не, не, пријатељу, ја баш идем у госте.

Не знамо, да ли треба питати је ли овуда пут у Чуруг у госте, али кад се иде из гостију, а особито из Ст. Томаша, ту треба зачета питати је ли овуда пут у Фелдвар из гостију, јер иначе се оде у Турију.

(Говори да не ћути)

— Од куда си пријатељу.

— Из Сентивана

— Е гле јако, па био сам ја у Сентивану.

(Српско црња у Москви), коју су Руси поклоњили Србима као „подворје српско“ освешћена је на призивањо Андрију са великом славом. Руси су из Москве тога дана жицом поздравили народну скупштину геза и митрополита српског најверније. Стриц на северу незаоравља нас.

(Не шалите се с ешкучијом.) Наши људи не мисле на то, шта може бити, кад стамане ону ствар, коју су за порез у залогу узели, али за то могу тешког затвора да доспу. Додуше не чује се код нас тако што, али око Пеште 60 процеса дигла је власт на људе и то криминални страници процеса, што су залог стаманили. Но и они су криви што терају ешекуцију, што одма не понесу ствар и несклоне, него они узму прасе, узму јагње или рану у залогу. Прасе или јагње се побеле, а човек шта ће да непропадне прикоље га. Жито се испина, не ће поболети, али зар да сканах од глади, а меров жита стоји ти на тавану. Но још теже је сачувати ракију или вино. У Вацу је имао један човек три акова вина; аков и по му вендују, узму у залогу, а аков и по оставе. Једно буре беше двојка. Аков је био гадни а аков ешкучијин, али ова је вендовала све. Газда уда кћер. Сватови се наплаће на вино. Потроше све домаћиново, а он добар човек рекне: ето и из тог бурета можете попити аков, али не више, оно је ешкучино. Сватови не мерише, по попише све. Сад је газда тужен да је учинио криминал. Паметно би свака општина урадила, кад би начила место, да би се ствари и марва код општинске куће екленити могла, те не би људи долазили у искушење.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

„Мала школа.“ (Ђачка библиотека.) Под тим насловом почеле су од нове године да излазе малене књижице у Земуну.

Тим радом онемо да ступимо на поље дечије књижевности. Једва ћемо наћи човека, да како ваља замишља исту дечију књижевност. Сведочи нам доседашњи рад на томе пољу.

Дечија књижевност — заиста је сила важнија, него што је то већина у свету себи замишља.

Каже се: Човеку су први утисци најснажнији — најдуготрајнији. Јест — тако је. Они могу, а и треба, да послуже за темељ даљем васпитању. По томе васпитању треба да бира средства за тај први и најважнији утисак. Његова је најпреча брига, да у том првом — управо пресуђујућем — добу човечијем, пружа онаке списе омладини, у којима ће ова наћи здраве поуке, проникнуте начелом вечите истине из природе и друштвене. По у томе ваља, да како, да му је књижевност на руци. Градиво и правац они књига, које деца читају, постају уједно и правцем њихове мисли. Млађаном читачу поред поуке, даје се тим путем снажан карактер и ваљан правац мишљења и рада за потоњи му живот.

И ето — за то је та дечија књижевност тако преважна.

А чиме је мислила доданашња књижевност дечија у нас да одговори тим захтевима?

Моралним, измишљеним приповеткама, баснама, заговеткама и другим таким стварима. А да ли то све одговора цели?

Морал се никад не постиже једино „придиковањем“ морала, него озбиљним занимањем са радом и учењем. Баснама се најчешће глед лаже о природи животиња. Заговетке пак својом нелогичнош-

ћу пре затушћују, него што оштре ум у омладини. А то све управо и престава суштину оног апарата, којим се хоће торорес да бистри свест детиња, његов појам о свету, о свакидашњој околини његовој. И то се узима за средство, којим ће се омладини снажити да ваљано разликује истину од заблудаји предрасуда, што је у свету чекају!

Ми дакле с убеђењем тврдимо да је таково градиво за омладину посве шкочљиво — и ето рекосмо за што.

Градиво за наше књижице прикушљено је из живота природе и посебне људи који су свој рад жртвовали општој срећи. Црте из природослова, природословља, из наше и опће повеснице, доносићемо у виду приповедака, удељене за забаву и поуку.

Тиме желимо да постигнемо ово: 1. да се слади читање омладини. 2. да јој се бистри прави појам о природи. 3. да се угледа на људе, који су за народни и опћи напредак радили с набављањем ови књижица онемо, да дете удари зарана први темељ својој библиотеци, која је тако важна и пужна свакоме.

Ми с разлогом тврдимо да такве књиге искључиво баш учи тељ и треба да пишу. Учитељ ваља најбоље да познаје природу дечију; јер то му је позив. Учећи омладину, треба да знаде не само обим знања и границу сватања детињег него мора да разуме и онај језик, онај начин излагања, којим ће га деца најбрже и најбоље сваћати.

Изазваи дакле тиме, ево нас да се даћемо тога зачета важнега посла.

„Од Мале школе“ излазиће сваког месеца по једна књига од три табак мале осмине. Годишње дакле дванајест. Свага ће књига донети три приповетке: прва, из живота животиња, биља, или камења; друга из природословља (физике, хемије), а трећа, црте из живота ког чувеног мужа. Књиге ће бити украшене веома прикладном насловном сликом. Појединој књизи цена је с а м о 10 новчића (1 грош)

Оволико рекосмо унапред. Чим која књига готова буде, објављаћемо путем листова ради наручбине.

Ценећи ову изреку: „Више људи више знају,“ здружили смо се ево нас двојица у тој најбољој намери: да нам рад што савршеностији буде.

Нека би дакле овај наш рад на пољу ове књижевности у штитованој публици, а напиме код браће учитеља и родитеља, нашао онака одзива и воље, с каквом ми своју снагу у њега улажемо.

У Земуну, 1874.

Алекса Кузмановић,
нар. учитељ.

Мита Нешковић,
нар. учитељ.

Први и други број Гласа народа послао сам свима лањским претплатницима и онима, који су ма у које доба, од како лист излази, држали га, надајући се, да ће одазивом својим учинити да лист у сваку руку дешши буде. Остали бројеви чекаће на поруку.

Нашта Поповић

уредник и издавалац Гласа народа.

О Г Л А С.

ЗАЈАМ коме треба на непокретна добра по 6% под најбољим условима, нека се обрати само једном коресподенц-картом на „Општи прометни завод у Сентоману“ (Sz. Tamás.)